

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

مبحث اول: تشکیلات و ساختار دیوان عدالت

1- شعب دیوان

الف) شعب بدوی

ب) شعب تجدیدنظر

2- هیات های دیوان

الف) هیات تخصصی

1- هیات تخصصی حداقل دارای 15 عضو قاضی است

2- کلیه اموری که هیات عمومی صالح است بدوا در هیات مذکور رسیدگی می شود. (ماده 84).

3- در صورتی که بیش از سه چهارم اعضای نظر به رد شکایت شاکی داشته باشند حکم صادر می شود. در سایر موارد با اظهارنظر مراتب به هیات عمومی ارسال می گردد. (بند الف ماده 84)

ب) هیات عمومی

- 1- متشکل از دوسوم قضات دیوان است (ماده 8)
- 2- صلاحیت رسیدگی به شکایات، تظلمات و اعتراضات از آیین نامه، نظامنامه، و مقررات دولتی، شهرداری، موسسات عمومی غیر دولتی
- 3- صدور رأی وحدت رویه در موارد مشابه که آرای متعارض
- 4- صدور رأی ایجاد رویه در موضوع واحد (ماده 12)

مبحث دوم: آراء قابل تجدیدنظر

1- کلیه آرا قابل تجدیدنظر هستند (ماده 65)

2- مدت تجدیدنظر خواهی: 20 روز و دو ماه

3-- تجدیدنظر خواهی با ارائه دادخواست

4-- مشخصات دادخواست رعایت مواد 20 و 23 (ماده 67) و تبادل

دادخواست تجدیدنظر و عدم رعایت مقررات موجب رد دادخواست از سوی

مدیر دفتر و شعبه حسب مورد (ماده 69)

مبحث سوم: تجدیدنظرخواهی فوق العاده

1- اعمال ماده 74 و 75 (16 سابق)

1-1- اگر شعبه بدوی باشد با اعلام اشتباه به شعبه تجدیدنظر ارسال می گردد. نحوه رسیدگی در تجدیدنظر همانند موارد قبل است

2-1- اگر شعبه تجدیدنظر باشد به شعبه همعرض تجدیدنظر ارسال می گردد

2- اعمال ماده 79 (18 سابق): رییس قوه قضاییه و رییس دیوان عدالت اداری

3- اعلام اشتباه مانع از اجرای حکم نیست مگر شعبه دستور توقف اجرای رای را صادر نماید. (ماده 113)

مبحث چهارم: چگونگی صدور رای در شعب تجدیدنظر (مواد 70

تا 72)

- 1- اگر تجدیدنظر خواهی مردود اعلام شود رای بدوی تایید می گردد
- 2- اگر تجدیدنظر خواهی مورد قبول واقع شود دو حالت دارد:
  - 1-2- اگر رای قرار باشد نقض و برای رسیدگی به شعبه بدوی اعاده می شود
  - 2-2- اگر رای حکم باشد، نقض و رای ماهوی صادر می کند

مبحث پنجم: تجدیدنظر از آراء هیاتهای تخصصی (بند ب ماده 84)

- 1- مهلت تجدیدنظر 20 روز از تاریخ اطلاع (ابلاغ) است
- 2- تنها رییس دیوان یا 10 تن از قضات دیوان می توانند تجدیدنظر خواهی نمایند
- 3- مرجع تجدیدنظر از آراء هیات تخصصی، هیات عمومی است

مبحث ششم: تجدیدنظر از آراء هیات عمومی (ماده 91 و 94)

1-علل تجدیدنظر: ادعای اشتباه، مغایرت با قانون، تعارض آراء هیات عمومی با هم و تشخیص خلاف موازین شرع رای هیات عمومی از سوی رییس قوه قضائیه

2-رییس قوه قضائیه، رییس دیوان، 20 نفر از قضات دیوان

3-مرجع تجدیدنظر از آراء هیات عمومی : هیات عمومی است

مبحث هفتم: اعاده دادرسی (مواد 98 تا 106)

- 1- حکم باید قطعی باشد
- 2- به موجب دادخواست باید باشد
- 3- هزینه دادرسی برابر با هزینه دادخواست شعبه تجدیدنظر است (20 هزار تومان). (ماده 101 و 19)
- 5- هر یک از طرفین
- 6- از حکم به محکومیت
- 7- مرجع رسیدگی شعبه صادرکننده حکم قطعی
- 8- از حکم اعاده دادرسی می گردد نه از قرار

9- تنها طرفین یا وکلا یا نماینده یا قائم مقام حق تجدیدنظر خواهی دارند و ورود ثالث ممنوع است

10- اعاده دادرسی را به تعداد هر یک از جهات قابل رسیدگی است. (موارد شش گانه ماده 98 و جهت ماده 115 در مورد عدم امکان یا وجود مانع قانونی در اجرای حکم با تشخیص دادرسی اجرای حکم

11- مرجع ارائه و تسلیم دادخواست اعاده دادرسی شعبه صادرکننده حکم قطعی است (ماده 100)

12- شعبه الزام دارد بدوا قرار قبولی یا رد را صادر نماید

13- در صورت رد پرونده اعاده دادرسی مختومه می شود.

14- در صورت صدور قرار قبول دادرسی، دادخواست اعاده دادرسی تبادل می گردد. (ماده 102)

15- در صورت قرار قبولی اعاده دادرسی و احراز ضرورت شعبه می تواند دستور توقف حکم صادر نماید. (ماده 103)

16- اعاده دادرسی به یک جهت تنها یک بار قابل رسیدگی است (ماده 105)

17- مهلت اعاده دادرسی 20 روز و دو ماه است (ماده 99)

مبحث هشتم: چگونگی اجرای آراء شعب

- 1- رای قطعی
- 2- ابلاغ رای قطعی
- 3- ارسال پرونده به اجرای احکام
- 4- محکوم علیه ظرف یک ماه محکوم علیه اجرا یا رضایت اخذ نماید
- 5- احضار مسوول و اخذ تعهد یا جلب رضایت (ماده 111)
- 6- دستور توقیف حساب بانکی و برداشت یک سال پس از ابلاغ رای

7- دستور توقیف و ضبط اموال با رعایت مقررات آ. د. م.

8- دستور ابطال اسناد و تصمیم

مبحث نهم: تصمیمات جایگزین رای قطعی

1- توافق طرفین در اجرای احکام (ماده 114)

2- رای جایگزین با رعایت شرایط ماده 115

**مبحث دهم: رسیدگی به موضوع استنکاف رای شعبه و هیات
عمومی (ماده 110)**

1- احراز استنکاف از سوی اجرای احکام

2- اعلام به رییس دیوان

3-ارجاع پرونده به شعبه صادر کننده رای قطعی

4-احضار مستنکف

5-تفہیم موضوع

6-احراز استنکاف از سوی شعبه

7- انفصال تا 5 سال و جبران خسارت

مبحث یازدهم: چگونگی اجرا آراء هیات عمومی

1-پس از انتشار رای در روزنامه رسمی درخواست ذینفع یا رییس دیوان

قابل اجرا هستند(ماده 95 و 109)

2- رای که عملیات اجرای لازم دارد ماده 95 (مانند ابطال آیین نامه که متضمن استرداد وجوهی به مردم است، احتساب خدمت) (انفصال تا 5 سال و جبران خسارت مواد 110 و 112)

3- رای که عملیات اجرای لازم ندارد ماده 93 (مانند ابطال آیین نامه یا مصوبه ای متضمن ایجاد تعهد برای آینده است) (به انفصال سه ماه تا یک سال (ماده 109)

4- مرجع رسیدگی به استنکاف شعب تجدیدنظر (ماده 94)

5- رعایت تشریفات احراز استنکاف از اجرای رای شعبه در مورد آراء هیات عمومی که مستلزم عملیات اجرای است نیز جاری است (ماده 110)

مبحث دوازدهم: تجدیدنظر از رای انفصال (ماده 112)

1- اگر رای از سوی شعبه بدوی صادر شود مرجع تجدیدنظر شعبه تجدیدنظر خواهد بود.

2-اگر رای از سوی شعبه تجدیدنظر صادر شود مرجع تجدیدنظر، شعبه تجدیدنظر همعرض خواهد بود.

مبحث دوازدهم: چگونگی رسیدگی به آرا مراجع اداری (بند 2 ماده 10)

این مبحث بر اساس مقررات ماده 10 و 63 دارای احکام متعدد است که در دو گفتار بیان می گردد.

گفتار اول: صلاحیت و حدود اختیارات دیوان عدالت اداری

به موجب بند 2 ماده 10 قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت یکی از موارد صلاحیت دیوان 1- ... 2- رسیدگی به اعتراضات و شکایات از آراء و تصمیمات قطعی هیأت‌های رسیدگی به تخلفات اداری و کمیسیون-هایی مانند کمیسیون‌های مالیاتی، هیأت حل اختلاف کارگر و کارفرما، کمیسیون موضوع ماده (100) قانون شهرداری‌ها از حیث نقض قوانین و مقررات یا مخالفت با آنها.

گفتار دوم: چگونگی رسیدگی به اعتراض یا شکایت از آراء و

تصمیمات قطعی مراجع اداری (ماده 63)

رسیدگی به آراء و تصمیمات قطعی مراجع اداری در دیوان عدالت اداری دارای وجوهی مختلفی به شرح آتی می باشد.

1- رای یا تصمیم غیرقطعی: چنانچه آراء و تصمیمات غیرقطعی باشد قرار رد شکایت صادر می گردد. چرا که تنها رای یا تصمیم قطعی در دیوان عدالت اداری قابل رسیدگی خواهد بود.

2- رسیدگی به رای یا تصمیم قطعی: در این نوع رسیدگی حالات مختلفی قابل تصور است.

1-2- حالت اول: رای یا تصمیم مطابق مقررات صادر شده که در این صورت حکم به رد شکایت صادر می گردد.

2-2- حالت دوم: استدلال و استناد رای یا تصمیم مطابق مقررات بوده اما در اتخاذ آن اشتباه یا نقصی وجود دارد که به اساس رای لطمه وارد نمی کند در این صورت ضمن اصلاح رای یا تصمیم آن را تایید می نماید. (مثلا نام محکوم اشتباه قید شده و یا در تعیین مجازات مستند قانونی اشتباها قید گردیده است)

3-2- رای یا تصمیم دارای ایراد شکلی است که در این حالت نقض و به مرجع مربوط با ذکر همه موارد نقص و ایراد به مرجع مربوط اعاده می دهد.

4-2- رای یا تصمیم دارای ایراد ماهوی است که در این حالت نقض و به مرجع مربوط با ذکر همه موارد نقص و ایراد به مرجع مربوط اعاده می دهد.

سوال: آیا این رای قابل تجدیدنظر در شعب تجدیدنظر دیوان عدالت اداری است یا قطعی است؟ در این خصوص بین قضات دیوان اختلاف نظر است.

برخی با توجه به اطلاق ماده 65 آن را قابل تجدیدنظر می دانند و برخی آن را قطعی و قابل تجدیدنظر نمی دانند. (نظر نگارنده...)

گفتار سوم: وظیفه مرجع اداری بعد از نقض رای یا تصمیم

مرجع اداری با توجه به ماده 63 مکلف است مطابق دستور شعبه نسبت به رفع نقص یا ایراد اقدام و سپس مبادرت به صدور تصمیم یا رای می نماید.

رای جدید ممکن است **اشد** یا **اخف** از رای قبلی باشد و یا ممکن است
همانند رای قبلی باشد.

گفتار چهارم: شکایت یا اعتراض به رای دوم (مرجع اداری) بعد از نقض رای اول

در صورت اعتراض یا شکایت به رای دوم پرونده به همان شعبه دیوان ارجاع می‌گردد (تکلیف قانونی رییس دیوان یا معاون ارجاع) در این حالت شعبه با سه حالت مواجه خواهد بود.

1-4- چنانچه رای یا تصمیم مطابق مقررات صادر شده باشد، در این صورت حکم به رد شکایت شاکی صادر می‌گردد.

2-4- استدلال و استناد رای یا تصمیم مطابق مقررات بوده اما در اتخاذ آن اشتباه یا نقصی وجود دارد که به اساس آن لطمه وارد نمی‌کند در این صورت ضمن اصلاح رای یا تصمیم آن را تایید می‌نماید. (مثلا نام محکوم اشتباه قید شده و یا در تعیین مجازات مستند قانونی اشتباه قید گردیده است)

3-4- در صورتی که رای واجد ایراد شکلی یا ماهوی باشد، شعبه ضمن نقض آن پس از اخذ نظر مشاور یا عندالزوم کارشناس اقدام به صدور رای ماهوی می‌نماید و این رای قابل تجدیدنظر در شعب تجدیدنظر دیوان عدالت اداری است.

مبحث سیزدهم: مهلت تجدیدنظرخواهی از آرا مراجع اداری (تبصره 2 ماده 16)

از زمان تصویب قانون دیوان (1390/9/30) مهلت تقدیم دادخواست و اعتراض به رای یا تصمیم قطعی مراجع موضوع بند 2 ماده 10 قانون دیوان برای اشخاص داخل کشور 3 ماه و افراد مقیم خارج از کشور 6 از تاریخ ابلاغ رای یا تصمیم قطعی مرجع مربوط خواهد بود. مرجع مربوط مکلف است در رأی یا تصمیم خود تصریح نمایند که رأی یا تصمیم آنها ظرف مدت مزبور در دیوان قابل اعتراض است. بنابراین به نظر می رسد که تبصره 2 ماده 16 قانون دیوان مهلت تجدیدنظر 30 روز قانون تخلفات اداری را نسخ ضمنی نموده است.

ولله الحمد

